

**Så skapar
du ett
Skolbibliotek
i
världsklass!**

**DIK berättar hur ett skolbibliotek
når sin fulla potential.**

Vad är ett Skolbibliotek i världsklass?

Ett välfungerande skolbibliotek är aldrig ett tyst ställe. Det är en plats där fakta förvandlas till kunskap och läslusten vaknar till liv. Här stärks elevernas språk och förmåga att navigera bland information i alla dess former.

Varje år delar DIK ut utmärkelsen Skolbibliotek i världsklass till skolor som lyckats göra biblioteket till en självklar del av hela den pedagogiska verksamheten. Vägarna dit är lika många som de goda exemplen, men en viktig sak har de gemensamt: En skolbibliotekarie!

Hur skapar du ett Skolbibliotek i världsklass?

Ett Skolbibliotek i världsklass växer inte fram över en natt. Det sker steg för steg, i den takt din skola maktar med. Vi har listat de viktigaste åtgärderna.

Allt börjar med skolbibliotekarien

Med en bibliotekarie på plats får hela skolan en värdefull spetskompetens med en unik utbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap. Inte bara eleverna, utan också skolledning och lärare kan dra stor nytta av bibliotekarien för att uppfylla målen inom läsutveckling och medie- och informationskunnighet.

Låt skolbibliotekarien komplettera undervisningen

Läroplanen lyfter fram att läsning, språkutveckling, informationssökning och källkritik är viktiga förmågor som alla elever behöver som aktiva medborgare i samhället – och alla lärare måste i någon mån behärska dessa områden. Här kan skolbibliotekarien kliva in i klassrummen och komplettera lärarnas ämnesspecifika kunskaper.

Inkludera skolbibliotekarien i hela verksamheten

För att samarbetet ska få fullt genomslag behöver skolbibliotekarien finnas med i hela undervisningsprocessen, från planering till genomförande och utvärdering. Se också till att inkludera skolbibliotekarien i all övrig pedagogisk verksamhet, så som studiedagar, fortbildning eller när skolan ska implementera en ny digital plattform.

Minst ett projekt om året tillsammans

Ett enkelt sätt att få in skolbiblioteket i undervisningen är att redan i kursplanen fastslå att alla lärare ska ha minst ett projekt om året tillsammans med skolbibliotekarien. På så sätt får eleverna konkreta verktyg i att söka, hantera och kritiskt granska information. Utgå ifrån hur skolbibliotekarien kan användas för att uppfylla kursens mål.

Främja läsfrämjandet

Ett av skolbibliotekariens viktigaste uppdrag är att arbeta läsfrämjande, och det uppdraget utformas av skollärovervakningen. Dagens textvärld är komplex och

läsning sker även långt utanför böckernas sidor, genom allt som kan bära en berättelse i form av ljud, bild, film och spel. Med sin spetskompetens kan skolbibliotekarien skapa ett lustfyllt förhållningssätt till läsning, och i förlängningen stärka elevernas språkliga förmåga.

Låt skolbibliotekarien vara med i bedömningen

Skolbibliotekarien träffar och ser alla elever på skolan, både på individ- och gruppnivå, och kan därför fungera som ett extra stöd när det kommer till bedömning, betygssättning och utvecklingsamtal. Lärarna får helt enkelt ett till perspektiv på elevernas analytiska och undersökande förmågor.

Låt skolbibliotekarien lära lärarna

Skolbibliotekariens överblick över det senaste bokutbudet, digitala resurser och användbara länkar kan vara till stor hjälp när det kommer till att hitta nya läromedel och kreativa arbetssätt. Deras djupa kännedom inom omvärldsbevakning och upphovsrätt är också oumbärlig, särskilt när lärarna ska hämta undervisningsmaterial från nätet.

Tänk utanför rummet

Lokalen är det minst betydelsefulla i utformningen av ett Skolbibliotek i världsklass. Det viktigaste är att skolbiblioteket får rollen som en pedagogisk funktion. I och med att undervisningen digitaliseras och eleverna får sina egna datorer, försvinner också begränsningarna till det fysiska rummet – samtidigt som möjligheterna att finnas nära till hands blir fler.

Frigör skolbibliotekarien från biblioteket

För att skolbibliotekarien ska kunna vara ute i klassrummen så mycket som möjligt kan administrativa uppgifter som utlåning av böcker skötas av en annan resurs. När skolbibliotekarien är väl synlig i undervisningen blir det också tydligt för eleverna hur de kan utnyttja skolbiblioteket till fullo.

”En stor mängd forskning visar att välfungerande skolbibliotek med kvalificerad och motiverad personal kan skapa kapabla och entusiastiska läsare och informationskompetenta elever.” *

”[Det finns] ett starkt samband mellan elevers läslust och förekomsten av bibliotekarier. Dessutom kunde man se att skolbiblioteken var särskilt effektiva i att höja lågpresterande elevers resultat.” *

”I skolor med utbildade bibliotekarier läser eleverna mer, inte endast i samband med skolarbete utan också på fritiden.” *

* Källa: Gärden, Cecilia (2017), Skolbibliotekets roll för elevers lärande. En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010–2015. Kungliga biblioteket/Nationell biblioteksstrategi.

Så jobbar vårt Skolbibliotek i världsklass!

Liselott Drejstam,

skolbibliotekarie på Arenaskolan och Vallastadens skola i Linköpings kommun.

Hur ser ditt uppdrag som skolbibliotekarie ut?

– Jag arbetar både med läsfrämjande insatser och med att utveckla elevernas medie- och informationskunnighet. Eftersom mitt uppdrag går hand i hand med läroplanen gör jag det främst tillsammans med andra lärare.

Hur går man tillväga för att inkludera skolbiblioteket i undervisningen?

– Samarbetet med lärare är kärnan, och det är en rektorsfråga. Det måste komma tydligt uppifrån att biblioteket ska inkluderas i undervisningen, annars når man inte alla elever utan bara några få intresserade.

Berätta om ett lyckat projekt!

– Ganska nyligen hade jag ett roligt projekt i kemi i årskurs 8. Eleverna fick välja ett ämne som hade med matens kemi att göra, till exempel energidryck eller vegetarisk kost, och ta fram en fakta-bakgrund och sen skriva en argumenterande text för att ta ställning.

Digitaliseringen utvecklas i snabb takt, på vilket sätt kan du rusta eleverna för framtiden?

– För att lära dem att vara källkritiska är det viktigt att man börjar tidigt, redan i lågstadiet. Och att man inte bara bockar av det som ett moment utan pratar om det kontinuerligt i olika ämnen. Genom att koppla det till en riktig uppgift får de själva praktisera det jag lär ut.

Vad är ditt främsta tips till den som vill utveckla skolbiblioteket?

– Som bibliotekarie bör du vara nyfiken på undervisningen och sätta dig in i läroplanen. Som pedagog är det viktigt att kliva ur bekvämlighetszonen och lämna över delar av undervisningen. Är du skolledare ska du tänka på att skolbibliotekarien ska ta plats i klassrummen. Att ha en som bara sitter i biblioteket och väntar på att eleverna ska komma och låna böcker är ett dyrt skolbibliotek.

Anna-My Zetterberg,

rektor på Hulebäcksgymnasiet i
Härryda kommun.

Hur har ni integrerat skolbiblioteket i er verksamhet?

– Vi har tre skolbibliotekarier anställda på halvtid. Två av dem är inne i skolan för att träffa elever och vara med som en andra lärare på lektioner och i projekt. En är på plats i biblioteket som också är folkbiblioteket, som ligger på andra sidan gatan från gymnasiet.

Varför har ni valt att prioritera ett bemannat skolbibliotek?

– Redan när skolan startade 1995 växte det fram som en vision. Vi började arbeta med program-baserade arbetslag och var vana redan från början att arbeta ämnesövergripande. Boksamtal är ganska lågprioriterat, det är facklitteratur och källsökningsdelen som är det viktiga.

Hur tas skolbibliotekariens kompetens tillvara på i skolan?

– På samma sätt som en specialpedagog! De finns med i elevernas utveckling och i klasserna på gruppnivå, och kan se deras behov de tre åren eleverna är här.

Berätta lite mer om hur det kan se ut!

– Bibliotekarierna är oftast med i hela processen; planering, genomförande, bedömning och utvärdering. I och med att de är inne i arbetslagen blir det lätt att nappa på aktuella ämnen, till exempel "metoo". De kan snabbt tipsa om bra material att jobba med. I klasserna blir de en känd instans som är lämplig att gå till i vissa sammanhang.

Har du något tips till skollära som vill utveckla biblioteket?

– Prata! Skollära har dålig koll på hur mycket positivt det kan innebära. Man stirrar sig blind på siffror om hur många som klarar gymnasieexamen och ser inte att det här är ett sätt att öka kvalitén på undervisningen.

– När jag pratat med andra rektorer tror de att skolbibliotekarien inte vill jobba med eleverna, utan sitta i biblioteket och ha boksamtal. Men det vill de inte, de vill bidra. Skolbiblioteket är ingen "gulligullverksamhet". Det är avgörande för att eleverna ska kunna förstå och påverka samhället de är en del av.

Marie Wolke,

lärare i matte, engelska och svenska som andraspråk på Jenny Nyströmsskolan i Kalmar.

På vilket sätt kompletterar skolbibliotekarien din kompetens?

– Skolbibliotekarien är expert på källkritik och har större kunskap om litteratur i olika genrer. Det blir en kollega som ser på undervisningen ur ett annat perspektiv och någon att bolla idéer med.

Varför är det viktigt för dig att ha en utbildad skolbibliotekarie som din samarbetspartner?

– I dagens samhälle med "fake news" är det viktigare än någonsin att det finns en yrkeskår som bland annat är experter på att hitta alla troll på nätet. Det ligger givetvis i vår profession som lärare också att jobba med källkritik, men våra bibliotekarier är proffsen.

Vad anser du är den stora skillnaden med att ha ett skolbibliotek och en skolbibliotekarie jämfört med att bara ha tillgång till ett folkbibliotek?

– En skolbibliotekarie känner till verksamheten och är med i skolans organisation på ett annat sätt. Det finns en medvetenhet om vad vi jobbar med och vad eleverna behöver. Det blir också en kollega som det är lätt och naturligt att samarbeta med, som kommer med goda idéer och hjälper till att driva utvecklingen på skolan framåt.

Vad var det senaste ni jobbade med ihop?

– Mina elever skulle hålla tal om en historisk händelse. Då hade Hanna (bibliotekarien) en

lektion i hur man gör en bra sökning för att hitta korrekt fakta. Genom att själv utföra en sökning kring mordet på Olof Palme tydliggjorde hon på ett väldigt bra sätt för eleverna hur man gör, vad man ska tänka på, vad som kan bli fel, tips om att spara länkar till sökningar och mycket mer. Eleverna kunde ställa frågor och blev väldigt delaktiga i Hannas sökning. Hela hennes lektion lades sedan upp på bibliotekets blogg så att eleverna lätt kunde gå tillbaka till den om de behövde friska upp sina kunskaper.

SiK

**Facket för kultur
och kommunikation**